

VÁJLOK LÁSZLÓ:
A HATÁRRENDÉSZEK TOVÁBBKÉPZÉSÉNEK
EGY LEHETSÉGES IRÁNYA

- néhány gondolat a határrendészeti szolgálati ág szakmai továbbképzésével és az állomány intézkedési felkészültségével kapcsolatos felmérésről -

A határrendészek továbbképzéséről

A személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról rendelkező 562/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet kimondja, hogy a tagállamok megfelelő létszámú személyi állományt alkalmaznak annak érdekében, hogy a külső határokon végrehajtott ellenőrzések hatékonyan, egységesen és magas színvonalon valósuljanak meg. Minden tagállam biztosítja ugyanakkor, hogy a határellenőrzést végrehajtó állomány szakképzett és megfelelően kiképzett személyzet legyen, akiket – különösen a feladatuk elvégzéséhez szükséges – idegen nyelvek tanulására is ösztönöznek.⁵⁰

A külső határellenőrzésre, kiutasításra és visszafogadásra vonatkozó európai uniós schengeni katalógus (Katalógus) előírja, hogy a határellenőrzési (határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési) feladatokat ellátó határrendészeknek megfelelő háttérrel rendelkező és kifejezetten erre kiképzett személyeknek kell lenniük,⁵¹ valamint, hogy a magas szintű professzionalizmus alapja a sikeresen elvégzett képzés. Ez utóbbi érdekében olyan speciális és fejlesztő programok szervezésére van szükség, amelyek releváns témákban biztosítják az állomány felkészültségét.⁵² Az alapképzésen kívül a határrendészek számára előírás, hogy legyenek képesek idegen nyelven kommunikálni, speciális képzési programok kerüljenek kialakításra, amelyek a szolgálati idő terhére biztosítsák a rendszeres tudásbővítést.⁵³ Az idegen nyelvi képzés keretében fejleszteni szükséges a napi feladatellátáshoz kapcsolódó idegen nyelvi kommunikációt, a speciális programok keretében pedig az e-learning

⁵⁰ A személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex) létrehozásáról szóló 562/2006/EK európai parlamenti és a tanácsi rendelet – 14. és 15. Cikk

⁵¹ Külső határellenőrzés – Kiutasítás és visszafogadás ajánlások és legjobb gyakorlatok schengeni katalógusa (7864/09) – 2.2.1. pont.

⁵² u. o. – 25. pont.

⁵³ u. o. – 27-28. pontok

programokat, ismeretfrissítő kurzusokat, megfelelő színvonalú és elérhető továbbképzési dokumentumokat kell biztosítani.

A szervezetnek (esetünkben az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnek) biztosítania kell azokat a létesítményeket, programokat, amelyek a határrendészek munkájához kapcsolódó oktatással és képzéssel támogatják a szakmai fejlődést. Ez az Európai Unió határrendészeti alapképzésének egységes alaptanterve (Common Core Curriculum - CCC) szerinti képzéseken kívül többek között olyan speciális és haladó kurzusok kidolgozásából és végrehajtásából áll, mint:

- az elkülönített helyen való ellenőrzés,
- a bűnügyi információgyűjtés,
- a kockázatelemzés és profilalkotás,
- a lopott gépjárművek felderítése,
- a hamis és hamisított okmányok felderítése,
- a járművekben elrejtőzött személyek felderítése,
- a kutyavezetők képzése,
- az emberi jogok, menedékkérők kezelése, vagy adott esetben
- egyéb határrendészeti tevékenységgel kapcsolatos speciális képzések (mint például felkutatás, mentés) biztosítása.⁵⁴

A feladatokat egyértelműen megjelölő nemzeti határrendészeti stratégiát kell kidolgozni, amely iránymutatást ad a központi, területi és helyi szintű egységek továbbfejlesztése érdekében⁵⁵.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv 2012-2017-re szóló határrendészeti **szakmai stratégiája** (Stratégia) gyengeségként fogalmazza meg a távozó szakemberek lassú hiánypótlását, illetve veszélyeztető tényezőként tartja számon a pályaelhagyók magas számát. A szakmai megfelelés biztosítása érdekében célul kell kitűzni, hogy állandó és stabil létszám legyen biztosítva a határellenőrzés végrehajtása érdekében. Ennek indoka kettős: egyrészt a kiképzett állományt meg kell tartani, másrészt **a továbbképzési rendszerrel biztosítani kell a naprakész szakmai tudás szinten tartását, fejlesztését.** A Stratégia a szakmai megfelelés biztosítása érdekében meghatározza, hogy

⁵⁴ u. o. – 29-30. pontok

⁵⁵ u. o. – 2.2. pont

egyfajta szakmai (határrendészeti) képzési „stratégia” is kerüljön kialakításra, amelynek ki kell terjednie az alap- és felsőfokú iskolarendszerű képzéseken kívül a továbbképzésekre is, valamint biztosítani kell az egyes képzési formák egymásra épülését, on-line és távoktatások képzési rendszer kialakítását, az idegen nyelvi képzés erősítését. A szakmai ismeretek folyamatos bővítésének lehetőségét meg kell teremteni, az eseti képzési rendszert ki kell alakítani és működtetni kell.⁵⁶ A Stratégiában foglaltak megvalósítása érdekében az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnek intézményi szinten kiemelten kell kezelnie a határrendészeti képzés generális és speciális elemeinek meghatározását, a képességek folyamatos szinten tartását.⁵⁷

A Katalógus a stratégiával szembeni elvárásként tünteti fel, hogy az cselekvési és fejlesztési terveket is „foglaljon magába”, továbbá, hogy olyan képzési koncepcióra is szükség van, amely mind az elméleti, mind a gyakorlati speciális szakmai, jogszabályi és idegen nyelvi ismeretekre kiterjed.⁵⁸ Ennek megfelelően az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vezetője 2013. február 5-én utasítást adott az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv **határrendészeti szolgálati ág szakmai kiválasztási, képzési és karrierrendszerére vonatkozó koncepció** elkészítésére (Koncepció).

Az országos rendőrfőkapitány által 2013. május 9-én aláírt Koncepció a kiválasztási és karrierlehetőségeken kívül teljes vertikumában igyekszik felvázolni a szakmai képzés továbbfejlesztését, mind az alapképzés, mind a szakmai továbbképzés (speciális kiképzés, átképzés, célhoz kötött képzés stb.) tekintetében. A Koncepció egy egységes egészet alkot és olyan kötelezően végrehajtandó feladatokat határoz meg, amelyek önmagukban vagy éppen arra építve új intézményfejlesztési és infrastrukturális beruházások megvalósításával is számol, mint:

- a szakmai tovább-, speciális és átképzési programigények folyamatos felmérése, tartalmának meghatározása,
- a határrendészeti szakmai vezetői továbbképzési igények megfogalmazása,
- az európai uniós és egyéb nemzetközi intézmények által támogatott képzési lehetőségek maximális kihasználása,

⁵⁶ Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012-2017) – 6.2.1. pont

⁵⁷ u. o. – 7. pont

⁵⁸ Külső határellenőrzés – Kiutasítás és visszafogadás ajánlások és legjobb gyakorlatok schengeni katalógusa (7864/09) – 2.2. pont.

- a jelenleg nem szabályozott képzési tervek készítése és kiadása,
- a képzők képzése, képzők fórumrendszerének kialakítása,
- a speciális képzettséggel rendelkezők országos adatbankjának létrehozása, gondozása, megosztása,
- az idegen nyelvi képzés erősítése,
- az on-line képzési rendszerek fejlesztése,
- új szakmai képzési központ kialakítása.

A külső határon szolgálatot teljesítő határrendész állomány végrehajtói és vezető-irányítói körében 2012 őszén előzetesen felmértük a tovább-, át-, speciális és haladó képzési igényeket és kértük, hogy, hogy jelöljék meg, milyen igényeket támasztanak a szakmai képzési rendszerrel szemben, és hogy hol látnak hiányosságot a jelenlegi határrendészeti képzés terén (természetesen az alapképzést nem tekintve, ugyanakkor a CCC-ben foglaltakat figyelembe véve).

Egyértelműen megfogalmazták, hogy középtávon (5-10 éves periódusban) tervezetten biztosítani szükséges a szakmai, speciális át- és kiképzéseket. Olyan új területekre is fókuszáltak ezek az igények, amely még nem voltak a képzés szinterei, ugyanakkor a gyakorlat azt mutatja, hogy ezek beépítése a képzési rendszerbe szükségesek. Elvárás a végrehajtó állomány részéről, hogy a képzések egymásra épüljenek, rendszert alkossanak, illetve átfogóan szolgáljanak minden olyan igényt, amely a határrendészeti szakterület tevékenységét érinti vagy érintheti.

A felmérés során az érintett megyei rendőr-főkapitányságok jelentős részben a már alkalmazott speciális képzések (gépjármű-, okmányvizsgálók, idegen nyelvi, intézkedéstaktikai szakképzések, konfliktuskezelés, kommunikációs tréning) továbbfolytatása mellett áll ki, ugyanakkor például a vízi határellenőrzés fejlesztését szolgáló programokat is össze kell állítanunk (speciális hajókutató képzés, lopott hajó és hajómotor szakértő).

Mind az Országos Rendőr-főkapitányság vezetése, mind a szakirányítás részéről ugyanakkor elvárás, hogy a határrendészeti tevékenységet végrehajtó állomány vezetői részére is kerüljenek kialakításra olyan komplex képzési programok, amelyek a speciális szakmai követelményekre történő gyors, hatékony reagálást segítik. Ennek érdekében vezetői

kommunikációs tréningek, elemző-értékelő, kockázatelemző, áldozatsegítő tematikák elkészítését és oktatását is be kell indítani.

A megyei rendőr-főkapitányságok által megfogalmazott kéréseken kívül a jövőbeni fejlesztéseket meghatározzák:

- az elmúlt évek képzési tapasztalatai, a bekövetkezett fluktuáció (a korábban kiképzett állomány eltűnése),
- a szakirányítás által megfogalmazott, elvárások, kérések,
- az európai uniós és schengeni előírásokból, nyilatkozatokból fakadó igények,
- a szakmai ellenőrzések során feltárt hiányosságok,
- a végrehajtó állomány által megfogalmazott igények,
- az új kihívásokból adódó és várható igényeknek megfelelő új területek.

A szükséges kapacitás felmérése során figyelembe vettük egyrészt a hirtelen, rövid idő alatt (2-3 év alatt) sürgősen végrehajtandó képzési feladatokat, melyek egyfajta hiánypótlást jelentenek, valamint közép- és hosszabb távon egy kiegyensúlyozott, a szakmai elvárásokhoz folyamatosan igazítható, előre tervezett és a fluktuációból adódó igényeket. A legsürgetőbb, 2-3 éves teendők közé tartozik a teljes határrendészeti állomány legalább egyszeri beforgatása a tovább-, szak-, cél-, át-, speciális képzési rendszerbe, amely jelenleg mintegy 3 500 főt érint.

Az egyik legnagyobb beruházási célunk a fentieknek való megfelelés érdekében egy, a Külső Határok Alap (KHA) 2013-as allokációjának terhére megvalósítandó új határrendészeti képzési központ Szegeden való felépítése, Szegedi Határrendészeti Oktatóbázis (oktatóbázis) néven.

Az oktatóbázis kialakításához szükséges források jelentős részét, mintegy 213 millió forintot az Európai Unió és 71 millió forintot a Belügyminisztérium biztosítja. Ez az új intézmény elképzelésünk szerint 2015-től teljesen átveheti a határrendészeti szolgálati ág szakmai tovább-, át-, cél- és speciális képzéseit.

A projekt tervezési időszakában szükséges volt felmérni, hogy jelenleg a határrendészeti végrehajtó állomány milyen színvonalúnak tartja az intézkedési felkészültségét fejlesztő képzési rendszert és összességében a jelenlegi továbbképzési rendszert. E két tételt indikátorként is meghatároztuk a projektben, így az elmúlt időszakban – önkéntes alapon –

két rövid kérdőívvel felmértük a határrendészeti feladatot ellátók véleményét. Az alábbiakban e két felmérésről és annak eredményéről kívánok néhány gondolatot megosztani.

A felmérés

A felmérés eredményét fogjuk majd tekinteni az indikátorhoz tartozó kiinduló bázisértéknek, úgy, hogy az intézkedési felkészültség mérőszámát 60, míg az oktatással kapcsolatos elégedettséget 50 százalékon állapítjuk meg. E két értéket az alábbiak alapján jelöltük meg (függetlenül attól, hogy a megállapított kiindulási értéknek nincs különösebb jelentőséget, hiszen akár 0% pontról is indulhattunk volna, de figyelembe vettük az eddig megtett erőfeszítéseket is):

Intézkedési felkészültség

A külső határon szolgálatot teljesítő határrendész állomány intézkedési felkészültsége nem a nulláról indul, hiszen a kialakított és működő alapképzési rendszer biztosítja azt a minimális intézkedési felkészültséget, amely hozzájárul a rendőri tevékenység eredményes végzéséhez. Az alapképzésen túl az állomány részére minden hónapban kötelező jelleggel elrendelt intézkedéstaktikai képzések, illetve néhány óra erejéig a korábban már foganatosított intézkedésekkel összefüggő tapasztalatok feldolgozására is sor kerül, valamint a KHA más allokációjából megvalósított képzések egy része is célirányosan az intézkedési képesség fejlesztését célozza meg. Ezek figyelembe vételével elmondható, hogy az állomány intézkedési felkészültsége már elért egy szinten, ugyanakkor annak folyamatos továbbfejlesztése indokolt. Így a továbbképzési rendszerben is kizárólag a külső határon határrendészeti szakfeladatokat végrehajtók speciális intézkedésének fejlesztése a cél. Az elért szintre figyelemmel, illetve az oktatóbázis megnyitásáig és a képzések megindításáig végrehajtásra kerülő intézkedési felkészültség fejlesztését célzó képzésekre tekintettel, az állomány jelenlegi felkészültségi szintjét 60% pontban állapítottuk meg.

Oktatással kapcsolatos elégedettség

A határrendészeti állomány szervezetszerű továbbképzésének rendszere nem kialakult, azok egymásra épültsége, tervszerűsége nem kimutatható. Az oktatóbázis átadásával ezt a hiányosságot pótolni kívánjuk. A továbbképzések rendszerében meglévő űrt jelenleg a KHA egyes allokációinak terhére megvalósított határrendészeti képzések hivatottak betölteni, ugyanakkor – mint ahogy azt felmérések is mutatják – az elmúlt évben a megkérdezett 100 főből 55-en nem vettek részt szakmai továbbképzésen, illetve az intézkedési felkészültség javítását célzó kérdőívhez kapcsolódóan a válaszadók 26%-a az elmúlt két évben nem kapott célirányos, határrendészeti szakmai-gyakorlati, intézkedéstaktikai felkészítést.

Éppen e hiányosságra tekintettel tartjuk indokoltnak, hogy az oktatással kapcsolatos elégedettség kiindulási értékét 50% pontban állapítsuk meg.

A felmérés

A felmérés módszertanul az úgynevezett empirikus (tapasztalati alapokon nyugvó) „*terep kutatást*” választottuk és elsősorban a mennyiségi (kvantitatív) vizsgálatra helyeztük a hangsúlyt a minőségi (kvalitatív) vizsgálattal szemben. A kvantitatív módszer választásánál fontos volt, hogy a 100 minta kiválasztásával mérhetjük a szakmai hozzáállást, magatartást (azaz számszerűsíthetjük) és az így nyert adatokat statisztikai módszerekkel is tudjuk elemezni. Ahhoz, hogy a mérhetőségnek eleget tegyünk kérdőíveket készítettünk, melyeket 100-100, a határrendészeti szolgálati ágnál aktív tevékenységet ellátó személy töltött ki.

A felmérés során célul tűztük ki, hogy meghatározzuk a mintavétel során nyert adatokat és azokból általánosítsuk az eredményeket. A mintavétel során törekedtünk a reprezentatív felmérésre, ennek megfelelően 12-15 beosztási kategóriában töltöttük ki a strukturált kérdőíveket. Eredményként pedig döntési javaslatot tudunk letenni, azaz alá tudjuk támasztani az oktatóbázis indításának és működtetésének szükségességét.

A kérdőív

Két kérdőívet köröztettünk, egyik az „**Intézkedési felkészültséget mérő kérdőív** (bázis érték)” a másik a „**Továbbképzéssel kapcsolatos elégedettséget mérő kérdőív** (bázis

érték)”. A kérdőívek névtelenek és két fő részből állnak. Elsőként olyan általános adatokat mértünk fel, mint a válaszadó beosztása (a reprezentativitás miatt), a hivatásos állományban eltöltött ideje, a határrendészeti szolgálati ágnál eltöltött ideje, valamint a képzettsége. Ezzel az adathalmazzal megfelelően átfogó képet kaphatunk a határrendészeti szolgálati ág struktúrájáról, az oktatóbázison majdan megvalósítandó képzési célokról. Az általános adatok mindkét kérdőív esetében ugyanazok.

A kérdőív mérési kérdései természetesen különböztek egymástól, melyek jelentős részét egy többfokozatú skálán (0-10, illetve 1-5) osztályozva kellett megválaszolni. Ezen kívül egyszerű igen/nem választású kérdések, valamint rövid javaslatételre alkalmas kiegészítő pontok találhatóak az egyes kérdések között.

Az intézkedési felkészültséget mérő kérdőív mérési kérdései:

1. Véleménye szerint a jelenlegi szakmai továbbképzési rendszer mennyire biztosítja az intézkedési felkészültség fejlesztését? (nem biztosítja = 0, megfelelően fejleszti = 10):
2. Ön szerint egy megfelelő szakirányú továbbképzési rendszer kialakítása mennyire járulna hozzá az intézkedési felkészültségének növeléséhez? (0 = nem járulna hozzá, a mostani rendszerhez képest kevesebb, mint 10%-os növekedést eredményezne; 5 = jobb lenne, a mostani rendszerhez képest akár 50%-os növekedést is eredményezne; 10 = nagyban hozzájárulna, a mostani rendszerhez képest közel 100%-os növekedést eredményezne)
3. Az elmúlt 2 évben végzett konkrét továbbképzések mennyire növelték az intézkedési felkészültségét? (0 = nem volt ilyen vagy nem növelték; 10 = 100%-ban növelték)
4. Mennyire izgul különleges helyzetek kezelése során? (0 = mindent rutinból oldok meg, nem izgulok; 5 = csak ritkán izgulok, például amikor kényszerítő eszközt használok; 10 = folyamatosan izgulok)
5. Kapott-e az elmúlt 2 évben célirányos, határrendészeti szakmai gyakorlati intézkedéstaktikai felkészítést? Ha igen az mennyire javította az intézkedési felkészültségét? (0 = nem kaptam; 1 = semmi értelme nem volt; 10 = új dolgokat tanultam, amelyeket hasznosítok is munkám során)
6. Amennyiben később kapna ilyen felkészítést milyen eredményt várna el tőle? ((0 = valószínűleg nem sok értelme lesz; 10 = új dolgokat tanulhatok, amelyeket hasznosítok is majd a munkám során)

7. Véleménye szerint mennyire tudja kezelni munkája során a kulturális, vallási különbözőségekből adódó konfliktusokat? (0 = egyáltalán nem és még nem volt rá példa; 10 = teljes mértékben és ez több szituációban is bebizonyosodott)
8. Kapott-e képzést a munkája során felmerülő kulturális, vallási különbözőségekből adódó konfliktusok kezelésére az elmúlt 2 évben?
9. Volt-e olyan konkrét esete, amelyet csak a továbbképzés során kapott plusz tudás alapján volt képes megfelelően kezelni?
10. Az elmúlt 1 évben volt-e vagy van-e önnel szemben a munkája miatt panasz az ellenőrzött, eljárás alá vont személy(ek) részéről?
11. Az intézkedési felkészültség fejlesztése érdekében mely konkrét intézkedéstaktikai területek fejlesztése indokolt? (több is megjelölhető): kényszerítő intézkedések végrehajtása, kényszerítő eszközök alkalmazása, konfliktuskezelés, konfliktusfeloldás, zöldhatár őrizetet érintő intézkedések, járműekkel kapcsolatos intézkedések, előállítottak őrizetével, kísérésével kapcsolatos intézkedések, határátkelőhelyen bekövetkezett rendkívüli eseményekhez kapcsolódó intézkedések (gázolás, kitörés, blokádnak, túszejtés), átlépő utasok problémáinak kezelése (panaszbejelentés, ellenállás, egészségügyi problémák), átlépő utasok interjújának végrehajtása, egyéb?
12. Egyéb vélemény, javaslat az intézkedési felkészültség fejlesztése érdekében:

1.6. A továbbképzéssel kapcsolatos elégedettséget mérő kérdőív mérési kérdései:

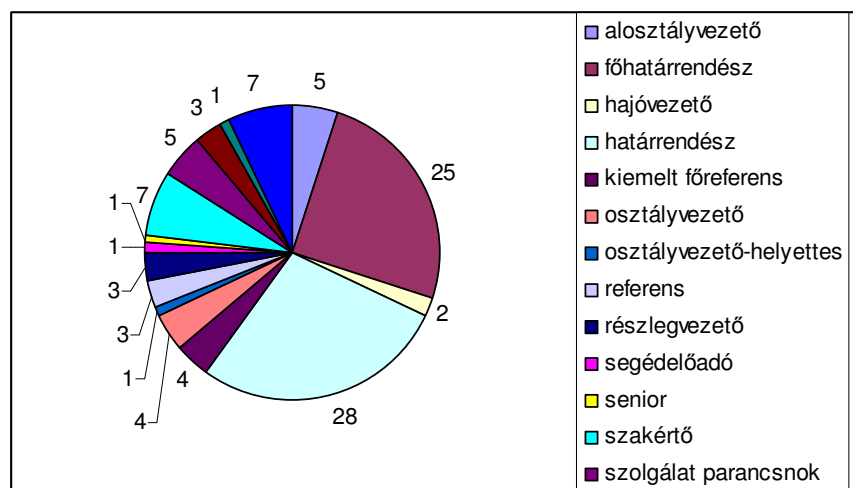
1. Ön szerint a jelenlegi továbbképzési rendszer lefedi-e a szükséges szakmai igényeket?
2. Vett-e részt az elmúlt évben szakmai továbbképzésben? Ha igen, melyiken?
3. Ön szerint van hozzáadott értéke egy szakmai továbbképzési rendszer működtetésére kialakított komplex intézménynek?
4. Ön szerint a jelenleg elérhető elektronikus tudásbázis (pl. e-learning) elegendő-e a szakmai igények fejlesztéséhez szükséges ismeretek megszerzéséhez?
5. Mennyire elégedett a jelenlegi képzési rendszer infrastruktúrájával (elérhetőség, megközelítés, szállás, étkezés, rekreáció) / tematikájával (oktatott anyag, ismeretátadás) / szervezésével, tervezésével (kiszámíthatóság, egymásra épültség) (elégedetlen vagyok = 1, abszolút elégedett vagyok = 5)
6. Ön szerint mi a legfőbb hiányossága a jelenlegi szakmai továbbképzési rendszernek? (1 = nagy/legnagyobb hiányosság; 5 = rendben van – több felsorolásnak is adható azonos osztályzat)

7. Ön szerint melyik 3 szakmai továbbképzés hiányzik a legjobban? (Tartalom is megjelölhető)
8. Ön szerint átlagosan hány napos képzésnek van hozzáadott értéke a szakmai továbbképzési rendszerben? (idegen nyelvi képzés nélkül) – válaszlehetőség 1, 2, 3, 4 vagy maximum 5 nap
9. Kérem, jelölje összességében a jelenlegi szakmai továbbképzési rendszerrel való elégedettségét! (0 = 0%-os elégedettség; 10 = 100%-os elégedettség)
10. Kérem, rangsorolja, hogy melyik képzést tartja a legfontosabbnak a határrendészeti tevékenység ellátásával kapcsolatban? (1 = nem fontos; 5 = rendkívül fontos): módszertani, okmányismeret, hamisokmány felfedés, konfliktuskezelés, konfliktusfeloldás, intézkedéstaktika, megkülönböztetett bánásmódot igénylőkkel kapcsolatos eljárásmodok, vezetéstechnika (terepjáró, kishajó stb.), speciális technika (hőkamera, schengen busz stb.), etika, kultúra, ország- és vallás ismeret, kommunikáció, profilalkotás, idegenrendészeti meghallgató, elemző-értékelő, információgyűjtő, lopott gépjármű szakértő, szakrendszerek, informatika, idegen nyelv, egyéb
11. Egyéb vélemény, javaslat a szakmai továbbképzési rendszer fejlesztése érdekében

A felmérések eredményei

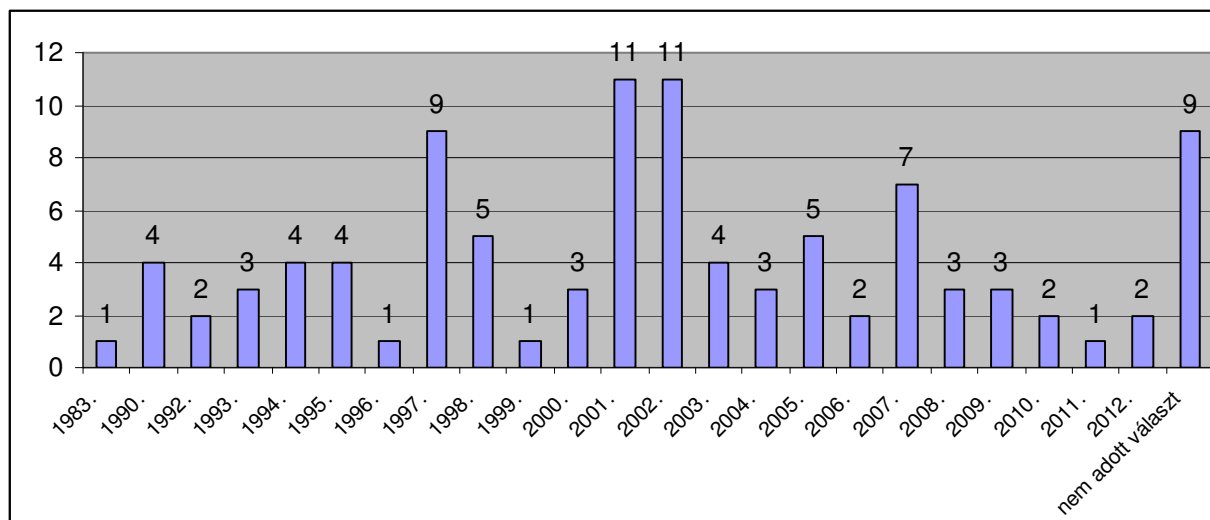
Intézkedési felkészültséget mérő kérdőív

A kérdőívet kitöltők között legmagasabb számban határrendészek és főhatárrendészek voltak, összesen 53 fő. Tekintettel arra, hogy nem volt irányítva a kitöltés és egy-egy alegység tekintetében az éppen szolgálatot ellátó személyek lettek megkérdezve, így szinte a teljes beosztási szegmens lefedésre került. A felmérés egyik pozitívuma, hogy az intézkedési képességét

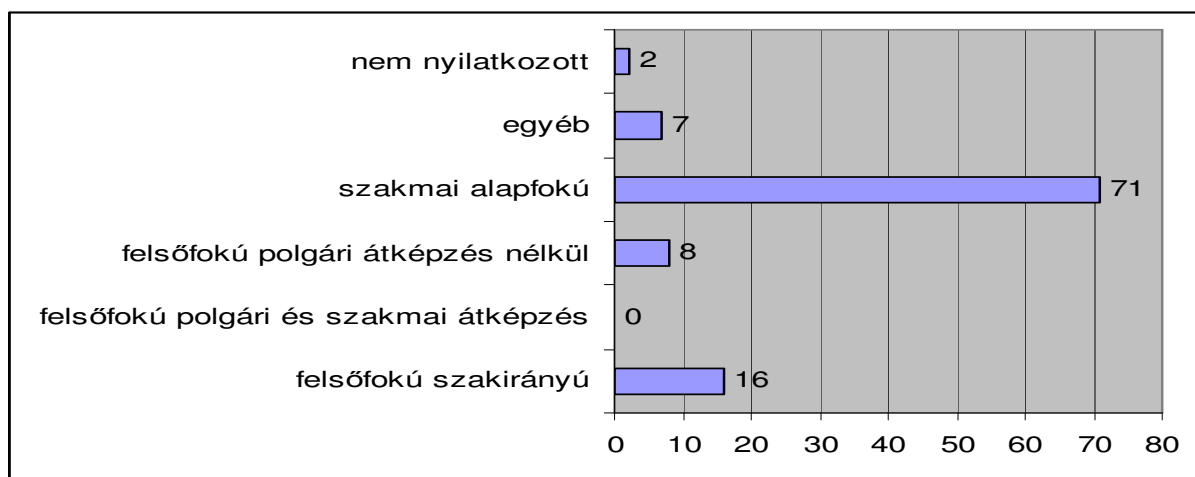

nem csak szubjektív nézőpontból a közvetlen intézkedést fogantató értékelhette, hanem az intézkedések jogszerű és szakszerű végrehajtásáért ugyancsak felelős felettesi (parancsnoki, alparancsnoki, irányítói) állomány is. Sajnálatos módon voltak olyan személyek is, aki nem nyilatkoztak egy vagy több kérdés megválaszolása esetén, így 7 fő esetében nem ismert a beosztása.

A felmérésben részt vevő állományban jelentős számban voltak olyanok, akik több mint tíz éve hivatásos állományúak (60 fő), míg három évnél nem régebben csak 3 fő került hivatásos állományban. Ezzel párhuzamosan felmérésre került az is, hogy mióta dolgoznak határrendészeti szakterületen és a válaszokból leszűrhető, hogy minimális csak az eltérés a hivatásos állományba kerülés a határrendészeti szakterületen való munkavégzés ideje között (az alábbiakban csak a határrendészeti szakterületre kerülés időpontját tüntetjük fel):

Ahhoz, hogy az intézkedés felkészültség valós megítélését pontosíthassuk, célszerűnek láttuk, ha a sokrétű beosztáshoz kötöttség mellett a sokrétű előképzettséget is felmérjük, így külön gyűjtöttük a válaszadók képzettség szerinti megoszlását. A táblázat a felmérés reprezentatív módját is alátámasztja és segít az objektívebb megítélésben. Alapvetően az intézkedéseket a határrendészek, főhatárrendészek fogantatóják, azonban vannak olyan esetek, amikor felsőfokú szakirányú szakképesítéssel rendelkező személyek kötelezettek munkakörükből adódóan bizonyos intézkedések megtételére:

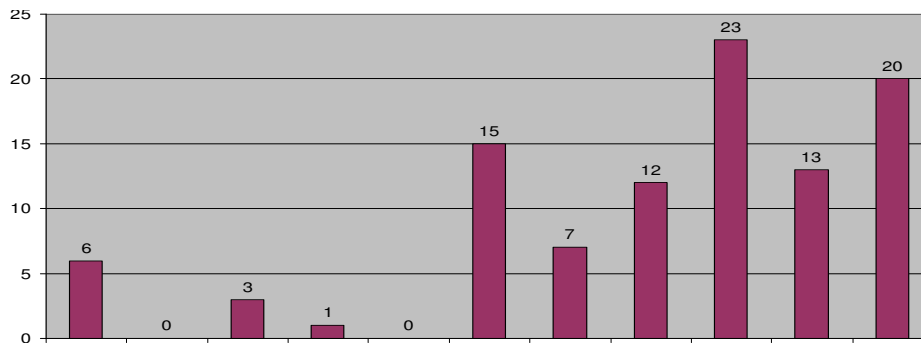

Mérési adatok

A feltett kérdések általánosságban az intézkedési felkészültségre irányultak, azonban kiegészítésként választottunk egy konkrét esetet is, amely a jelenlegi migrációs helyzetből fakadó különleges helyzetet tükrözi. Ez az eset az intézkedés során felmerülő kulturális, vallási különbözőségekből fakadó konfliktusok kezelése. Ennek oka, hogy az illegális migrációban érintett állampolgársági kategóriák jelentős része erősen kötődik az iszlámhoz, így a migránsok egy, az intézkedőtől teljes mértékben különböző társadalmi-etikai hovatartozásból adódó bánásmódot igényelnek. A nem megfelelően kiválasztott intézkedés jelentősen meghatározza az intézkedés végeredményét, kimenetelét, hiszen példánkban a moszlim nő megérintése idegen férfiak (esetünkben az intézkedő rendőr) által komoly konfliktusforrás lehet a migráns családok férfi tagjainak szemében. Ezért ezzel kapcsolatban két önálló kérdést is szerepeltettünk, mégpedig hogy kapott-e képzést az elmúlt két évben a munkája során felmerülő kulturális, vallási különbözőségekből adódó konfliktusok kezelésére, illetve, hogy mennyire tudja kezelni az ilyen helyzeteket a munkája során.

A válaszadók 15 százaléka az elmúlt két évben nem kapott ilyen képzést, ettől függetlenül a másik kérdésre adott válaszokból kitűnik, hogy szinte mindenki tudja valamilyen módon kezelni ezt a kérdést és egy 10-es skálán legalább 3-asra értékeli ezt. Van ugyanakkor 6 fő, akik még vagy nem találkoztak ilyen esettel vagy nem tudják kezelni az ilyen eseteket, bár itt inkább az előbbi a nyilvánvaló. A 100%-os skálára kivetített válaszok tekintetében elmondható, hogy átlagban 64,6%-ban képesek a megkérdezettek kezelni az ilyen eseteket (ez természetesen nem azt jelenti, hogy az előforduló esetek 64,6%-át oldják meg), tehát a

bizonytalansági tényező elég magas (35,4%). A cél, hogy az oktatóbázisban folytatandó képzéssel ezt a tényezőt (is) tovább csökkentsük.

A fentebb már említetthez hasonlóan további két – a szakmai kidolgozó munkát támogató – kérdés feltevésére is sor került, mégpedig arra, hogy volt-e már olyan esete, amelyet csak valamely továbbképzésen kapott plusz információ birtokában tudott kezelni, illetve, hogy az elmúlt 1 évben az intézkedései miatt panasz volt-e vele szemben. Az előbbi kérdésre 64-en válaszoltak igennel, amely viszonylag magas szám, azaz a továbbképzésnek van hozzáadott értéke. Ugyanakkor a második kérdésre adott válasz megnyugtató, hiszen mindösszesen 2 személynél fordult elő, hogy egy-egy esetben indult velük szemben panasz.

A felmérés gerincét (és egyben az indikátor bázisszámát) adó további hat kérdés (1.5.1-1.5.6) az intézkedési felkészültségre, mint egészre kérdez rá. Ezekhez az értékekhez még hozzá kívánjuk számítani a korábban már elemzett a kulturális, vallási különbözőségekből adódó konfliktusok kezelésének képességére adott választ. A hét kérdésre adott válaszok százalékos átlagából számított értéket vesszük a bázisértéknek.

Az összesített adatok egyes részei az alábbiak szerint alakultak:

A megkérdezettek válasza alapján a jelenlegi szakmai képzési rendszer jelenleg mintegy 52,8%-ban biztosítja az intézkedési felkészültség fejlesztését, azaz a képzési rendszer továbbfejlesztésével még egyszer ekkora lehetőség rejlik abban, hogy fejlesszük ezt a területet (és ez az intézkedésben érintettek személyes véleménye). Ugyanakkor az, hogy egy megfelelő szakirányú továbbképzési rendszer kialakítása mennyire járulna hozzá az intézkedési felkészültség növeléséhez, a válaszadók szerint 63,3%-os plusz növekedést jelentene. A válaszadók közül jelentős része egy tízes skálán 5 és az fölötti értékekre voksoltak,

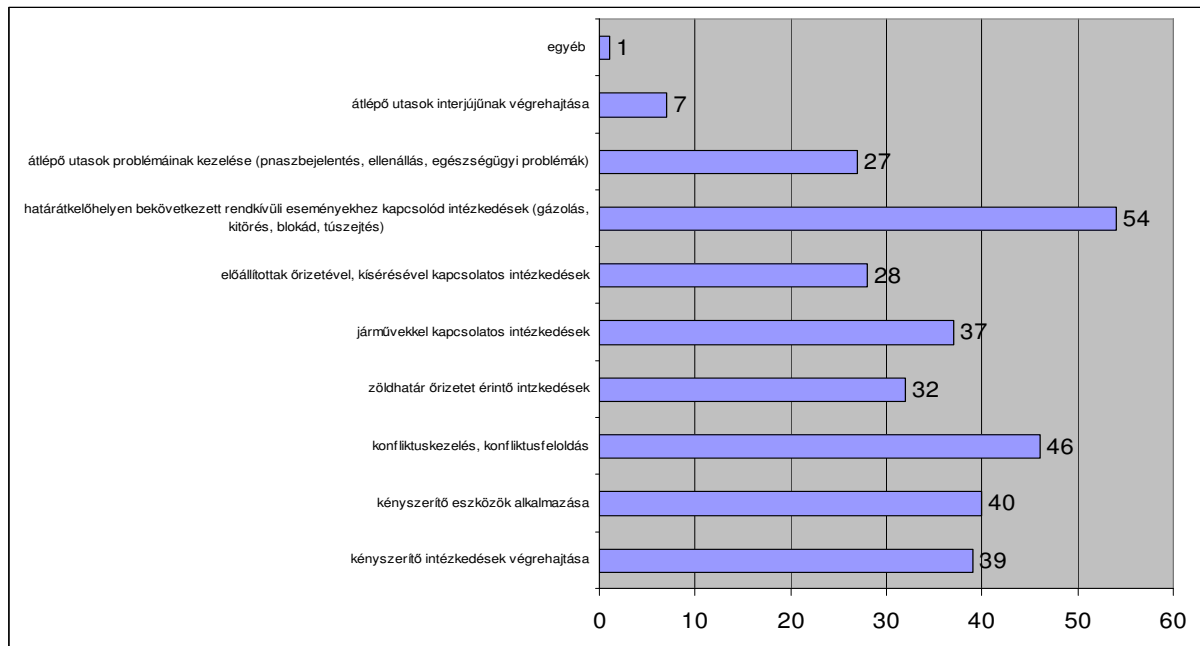
mindösszesen 10 fő adott ennél kevesebb pontot, tehát az igény és a fogadókészség mindenképpen megvan egy új rendszer kialakítására.

Alacsony százalékot mutat az elmúlt két évben végzett továbbképzések intézkedési felkészültséget növelő hatása, itt ugyanis csak 42,4%-ra értékelték ennek hatékonyságát. Ennek oka egyébként valószínűleg a végrehajtott képzések és részt vevők viszonylag alacsony számában, a kötelezően előírt intézkedéstaktikai felkészítések végrehajtásában rejlik. A kérdéscsoportba tartozó további két kérdés a már végrehajtott célirányos képzésekre vonatkozik, azaz, hogy kapott-e a megkérdezett az elmúlt két évben ilyen irányú képzést és ha igen az mennyire javította az intézkedési felkészültségét, valamint, hogy amennyiben később kerülne sor ilyen képzésre, akkor attól milyen eredményt várna el. Az előbbi kérdésre adott válaszok átlagolása azt mutatja, hogy kevesebb mint 50%-os (pontosan 42,3%) volt az ilyen képzés eredményessége (bár ebbe az értékbe erősen belejátszik az, hogy a megkérdezett 100 főből 26 nem kapott ilyen képzést!). A második kérdés viszont rendkívül pozitív képet mutat, ugyanis a vélemények szerint az ilyen képzés 71,6%-kal növelné az eredményességet e területen.

A bázisérték alapját adó kérdések utolsó része egy szubjektív énkép megvilágítására irányult, azaz, hogy mennyire izgul a válaszadó a különleges helyzetek kezelése során. Itt a kivetített 100-as skálán 37,2%-on jelölték meg átlagban, hogy izgulnak. Ez a szám tekinthető úgy is, hogy az összes intézkedés csak mintegy harmada okoz számukra kellemetlen érzést, de úgy is, hogy minden intézkedés egyharmad részére igaz, hogy egy kicsit jobban fél (inkább tart valamitől), mint ahogy kellene. Az érték rendkívül szubjektív, éppen ezért a nagy bázisátlag számát torzíthatja, de a későbbi felmérés során a végrehajtott képzések tekintetében ez ellenkezőjére fordulhat. Ez a kérdés egyébként jól segíti azt, hogy az egyes intézkedéstaktikai képzések során (az intézkedési felkészültséggel összefüggésben) milyen területre készüljenek az instruktorok, milyen feladatokat állítsanak össze.

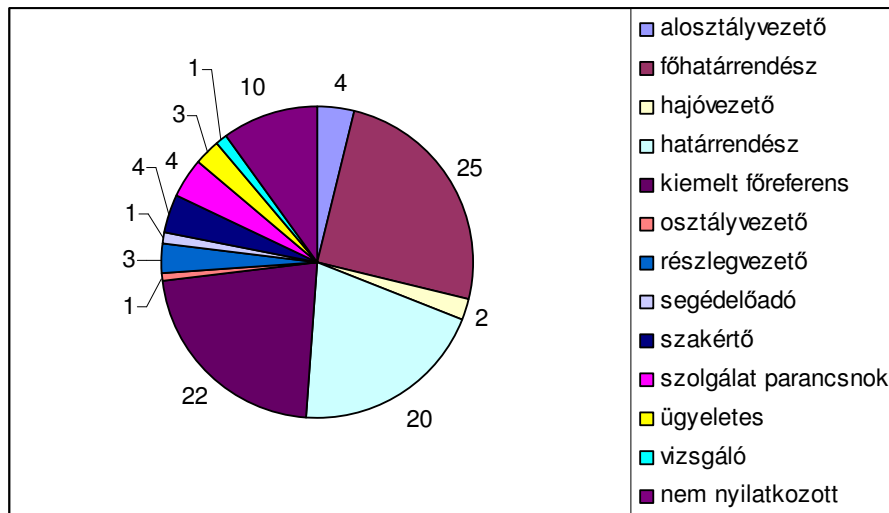
A kérdőív lezárásaként feltett kérdés az volt, hogy mely konkrét intézkedéstaktikai területek fejlesztése indokolt annak érdekében, hogy az intézkedési felkészültség fejlődjön. A választás segítségékként meghatároztunk 9 konkrét területet, illetve lehetőséget biztosítottunk arra, hogy önálló javaslattal éljenek a megkérdezett kollégák. Ez utóbbira minimális (nem értékelhető) észrevétel érkezett. A legmagasabb számban az átkelőhelyen bekövetkezett rendkívüli eseményekhez kapcsolódó intézkedések (pl. gázolás, kitörés, blokádnál, túszejtés stb.) kezelése

érdekében megtartandó taktikai képzésre érkezett a legtöbb javaslat, míg legkevesebb az átlépő utasok interjújának végrehajtása érdekében szervezendő képzésre. Az egyes intézkedéstaktikai területek sorrendje az alábbiak szerint alakult:

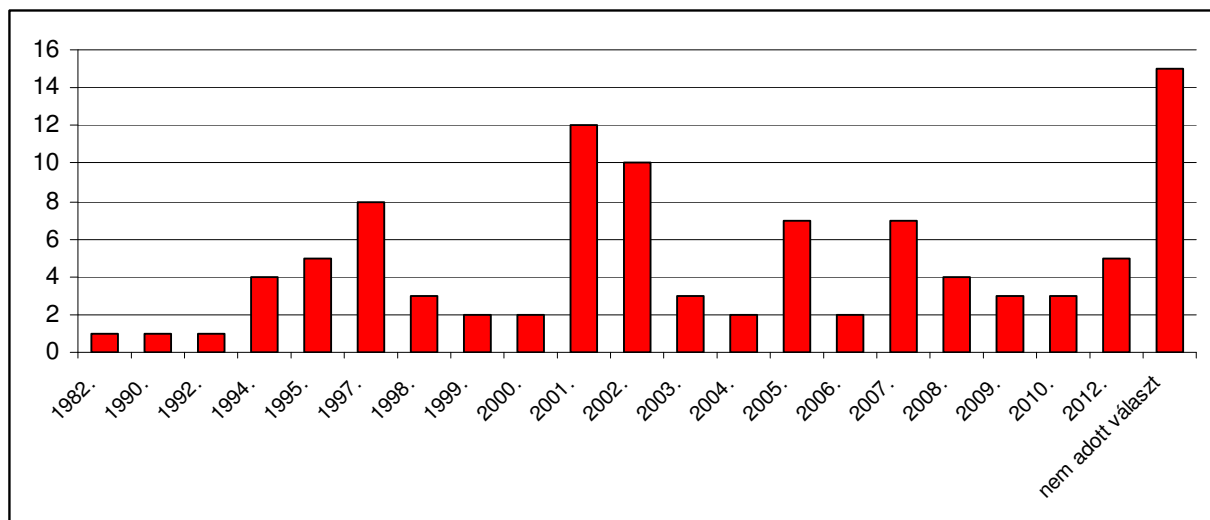

Továbbképzéssel kapcsolatos elégedettséget mérő kérdőív

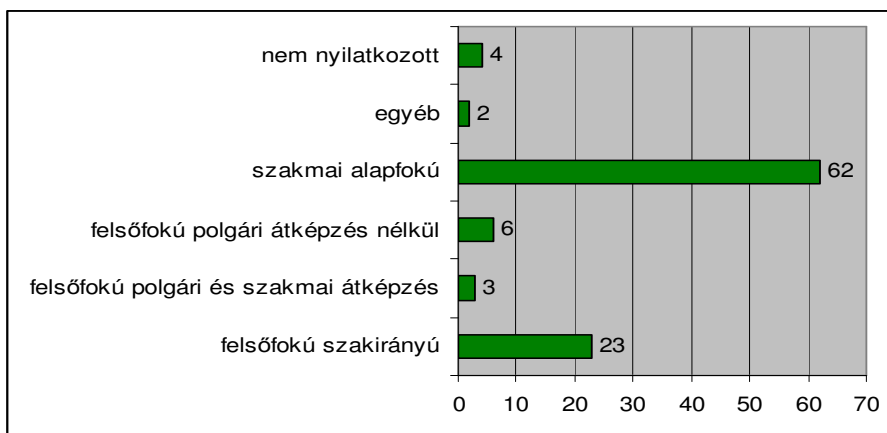
A kérdőívet kitöltők között legmagasabb számban határrendészek és főhatárrendészek voltak, összesen 45 fő. Tekintettel arra, hogy nem volt irányítva a kitöltés és egy-egy alegység tekintetében az éppen szolgálatot ellátó személyek lettek megkérdezve, így szinte a teljes beosztási szegmens lefedésre került. A felmérés egyik pozitívuma, hogy a továbbképzési rendszer jelenlegi hatékonyságát nem csak szubjektív nézőpontból a közvetlen végrehajtási tevékenységet ellátó tiszthelyettes és zászlós értékelhette, hanem végrehajtásáért felelős parancsnoki, vezetői állomány is. Sajnálatos módon e kérdőív esetében is voltak olyan személyek is, aki nem nyilatkoztak egy vagy több kérdés megválaszolására, így 10 fő esetében nem ismert a beosztása.

A felmérésben részt vevő állományban jelentős számban voltak olyanok, akik több mint tíz éve hivatásos állományúak (56) fő, míg három évnél nem régebben csak 4 fő került hivatásos állományban. Ezzel párhuzamosan felmérésre került az is, hogy mióta dolgoznak határrendészeti szakterületen és a válaszokból leszűrhető, hogy minimális csak az eltérés a hivatásos állományba kerülés a határrendészeti szakterületen való munkavégzés ideje között (az alábbiakban csak a határrendészeti szakterületre kerülés időpontját tüntetjük fel):

Ahhoz, hogy az oktatással kapcsolatos elégedettség valós megítélését pontosíthassuk, célszerűnek láttuk, ha a sokrétű beosztáshoz kööttség mellett a sokrétű előképzettséget is felmérjük, így külön gyűjtöttük a válaszadók képzettség szerinti megoszlását. Az oktatóbázis nem csak a végrehajtásban gyakorlatilag dolgozó tiszthelyettesi és zászlósi állomány továbbképzését fogja kiszolgálni, ezért itt külön pozitívum, hogy a végzettségi kategóriákban nagyobb az eltérés, mint a korábbi, intézkedési felkészültséggel kapcsolatos kérdőívben. A táblázat a felmérés reprezentatív módját is alátámasztja és segít az objektívebb megítélésben:

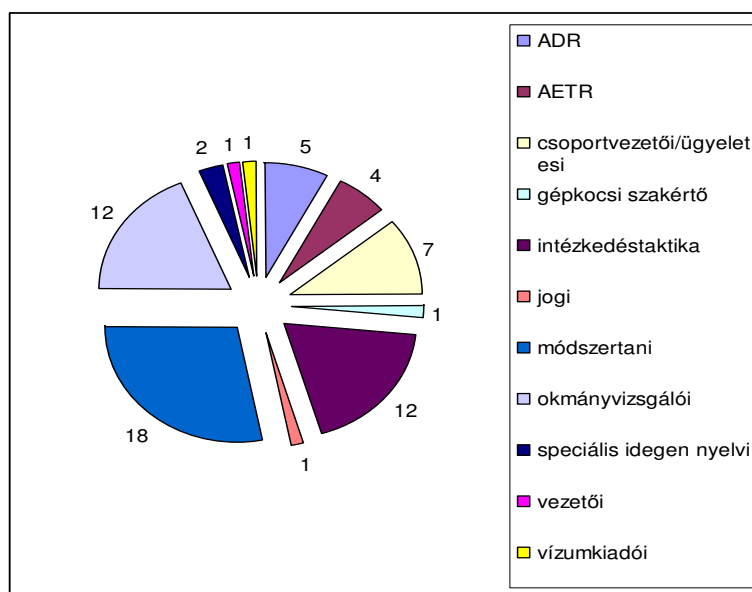
Mérési adatok

A mérési adatokat tartalmazó kérdéseket az intézkedési felkészültséget mérő kérdőívhez hasonlóan két nagyobb csoportba osztottuk. Az első csoportba tartoznak azok a kérdések, amelyek a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások egy-egy részére koncentrálnak és inkább konkrétumok mentén segítenek a válaszok megjelölésében. Ezek a kérdések az 1.6.1., 1.6.2., 1.6.3., 1.6.4., 1.6.7., 1.6.8., 1.6.10. és 1.6.11.

A másik kérdéscsoport magával az elégedettség (összességében és általánosan) kapcsolatos véleményeket hivatottak kimutatni, így az 1.6.5., 1.6.6. és az 1.6.9. kérdésekre adott válaszok azok, amelyek az oktatással (célirányosan a továbbképzéssel) kapcsolatos elégedettség méréséhez szükséges bázisértéket adják.

A megkérdezettek 57%-a úgy értékeli, hogy a jelenlegi továbbképzési rendszer nem fed le a szükséges szakmai igényeket, míg 40% ezt elegendőnek tartja. A kérdéssel kapcsolatban 3 fő (3%) nem nyilatkozott, az ő véleményük nem ismert.

Ezek a válaszok összhangban vannak azzal a kérdéssel, hogy az elmúlt évben szakmai továbbképzésen vettek-e részt a megkérdezettek, ugyanis ebben

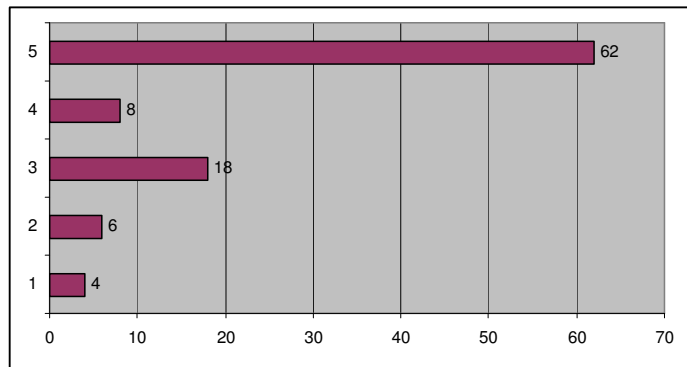

az esetben 55-en jelezték egyértelműen, hogy semmilyen továbbképzésben nem részesültek. A többi megkérdezett azonban viszonylag széles körű képzést kapott, voltak olyan személyek, akik 2 vagy 3 képzésen is részt vettek.

A jövőre vonatkozóan, és célirányosan az oktatóbázis megnyitására vonatkozó kérdésre, mely szerint van-e hozzáadott értéke egy szakmai továbbképzési rendszer működtetésére kialakított komplex intézménynek, a válaszokban egyértelműen igennel (94%) jelezték, mindösszesen 6% volt e téren elutasító, de ennek okaira a kérdőív nem kérdezett rá.

A meglévő elektronikus oktatási segédletek terén is viszonylag egyértelmű válasz érkezett, noha nem volt olyan mértékű eltérés, mint az előző kérdésnél. E kérdést azért szerepeltettük külön a kérdőíven, mert az oktatóbázis egyik fő feladata lesz, hogy szakmai kutatóközpontként funkcionálva többek között végezze az e-learning tananyagokkal kapcsolatos tervező, szervező és kidolgozó feladatokat. A kérdőívben szereplő kérdés, mely szerint elégedett-e a szakmai igények

fejlesztéséhez szükséges meglévő elektronikus tudásbázis rendelkezésre állásával 69%-os nem választ produkált és mindösszesen a válaszadók 30%-a jelezte, hogy elegendőnek tartja. E kérdés külön elemzést érdemelne, tekintettel arra,

hogy a meglévő elektronikus tudásbázis egyáltalán nem fedi le a szükségleteket még minimális szinten sem, így nem ismert, hogy a 30% mire alapozta feltevését.

A majdani szervezési munkát hivatott segíteni az a kérdés, hogy körülbelül hány napos képzéseknek van közvetlen haszna egy-egy továbbképzés, speciális képzés esetében. A választási lehetőség 1-től 5 napig terjedt, azonban 1 fő két hetet, míg 1 fő egy hónapot írt be, holott ilyen választási lehetőség nem volt (ezeket természetesen nem vettük figyelembe).

Felmértük azt is, hogy amennyiben javasolhatnak tovább- és speciális képzéseket, akkor melyek lennének azok, amelyeken szívesen vennének részt, és amelyeken a részvételük a szakmai tudásuk elmélyítését jelentené (minden válaszadó közvetlen irányítás nélkül 3-3 ilyen képzést jelölhetett meg). A válaszok alapján 29 képzésre adtak javaslatot, de 56 fő (56%) nem

nyilatkozott. A javasolt képzések a javaslatok számával az alábbiak szerint alakult (itt most feltüntetve azok is, amelyek nem támogatottak!):

- okmányismeret – 15
- idegen nyelv – 10
- intézkedéstaktika – 9
- módszertani – 6
- szakrendszerek, valamint lopott gépjárművek felfedése – 4-4
- gépjármű szakértő, idegenrendészet, kommunikáció, konfliktuskezelés – 3-3
- meghallgató, motorvezető, speciális technikai eszközök, ügyeletes – 2-2
- dokumentáció készítés, határőrizeti módszertan, hatósági munkavégzés, kishajóvezető, közös járőrszolgálat, lőkiképzés, mélységi ellenőrzés, migrációs feladatok, profilozás, schengen joganyag alkalmazás, szakértői továbbképzés, útlevélkezelői módszerek, vezetéstechnika, vezetői képzés, vízumkiadás – 1-1.

Irányított kérdés során ezen előbbi kérdést megfordítva felmértük azt is, hogy az általunk megjelölt 16 féle képzés közül melyet találnak a legfontosabbnak. Legmagasabb értéket (72%-ot) az okmányismerete, hamis okmány felfedés adta, míg a legalacsonyabbat (48,5%-kal) az etika, kultúra, ország- és vallásismeret kapta. Részletesen:

- módszertani: 58,67%
- okmányismeret, hamisokmány felfedés: 72%
- konfliktuskezelés, konfliktusfeloldás: 58,83%
- intézkedéstaktika: 61,33%
- megkülönböztetett bánásmódot igénylőkkel kapcsolatos eljárásmodok: 55,33%
- vezetéstechnika (terepjáró, kishajó): 55%
- speciális technika: 64%
- etika, kultúra, ország- és vallás ismeret: 48,5%
- kommunikáció: 57,83%
- profilalkotás: 50,83%
- idegenrendészeti meghallgató: 58%
- elemző-értékelő: 49,67%
- információgyűjtő: 53,33%
- lopott gépjármű szakértő: 62,83%
- szakrendszerek, informatika: 60%
- idegen nyelv: 62,67%

A felmérés gerincét (és egyben az indikátor bázisszámát) adó további három kérdés (1.6.5., 1.6.6. és 1.6.9.) a továbbképzéssel kapcsolatos elégedettségre, mint egészre kérdez rá. Két kérdés megbontva tartalmazza az elégedettség kategóriáit, úgy mint mennyire elégedett a jelenlegi képzési rendszer

- a) infrastruktúrájával (ami alatt érjük az objektum elérhetőségét, megközelíthetőségét, a szállás minőségét, az ellátás minőségét és a rekreálási lehetőségeket),
- b) tematikájával (ez alatt érjük az oktató tananyagot és az ismeretek átadásának módját, mennyiségét, minőségét),
- c) szervezésével, tervezésével (azaz mennyire kiszámítható a képzésre való beosztás, az egyes modulok egymásra épültsége stb.).

Az a) pontban kapott átlag 61,2%, a b) pontra adott válaszok átlaga 69,2% és a c) pontra adott válasz 64,8%. Ebből megállapítható, hogy egy erős közepes összességében az elégedettség e három területen.

Külön, célirányosan kérdeztünk rá a hiányosságokra és kértük, hogy hat kategóriában pontozzák, hogy melyek a legfőbb hiányosságai a jelenlegi továbbképzési rendszernek. Ez a hat kategória értékkel együtt a

- 1) didaktikai módszerek hiánya és/vagy egyhangúsága: 47,5%
- 2) technikai felszereltség (korszerűség, mennyiség): 56%
- 3) tananyagok hiánya (írott, elektronikus): 49,5%
- 4) előadók (módszer, felkészültség): 55,83%
- 5) helyszín (megközelíthetőség, ellátás, elhelyezés): 43%
- 6) szakmai továbbképzési rendszer hiánya: 43%

Az adatok értelmezése, hogy minél kisebb a szám, annál nagyobb a hiányosság. Ebből adódóan megelégedettebbek a felmérést kitöltők a technikai felszereltséggel és az előadókkal, de ezek az arányok is jelentősen elmaradnak a kívánatos, legalább 70%-tól.

A bázisértéket adó utolsó kérdés egyszerűen a jelenlegi szakmai továbbképzési rendszerrel való elégedettségre kérdez rá. Erre a kérdésre érkezett válaszok átlaga 51,45% volt, amelyet szakmailag alacsonynak értékelünk.

Összefoglalva

Nem kérdés, hogy az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szolgálati ág továbbképzési rendszerének továbbfejlesztése szükséges. A jelenlegi képzési rendszer ezt hanyagolja, elsődlegesen rábízta a szakirányító szakmai szervekre, amelyek mozgásteret csak addig tart, amíg a külső – európai uniós – források ezt lehetővé teszik. Ugyanakkor ez sokkal több, mint más szolgálati ágak tekintetében biztosított lehetőség. A KHA által nyújtott esély maximálisan kihasználásra került, még úgy is, hogy annak hozzáadott értékét másként ítélik meg a részt vevők. Folytatni szükséges a megkezdett folyamatot, hiszen nem minden határrendészeti feladatot ellátó személy került a képzésekbe bevonásra, nagyon nagy a fluktuáció és ha valakit csak 5-6 évente tudunk beforgatni a továbbképzés keretébe akkor az, szakmailag nem jó.

Bízunk abban, hogy az új oktatóbázis felállításával, a KHA-t felváltó Belső Biztonsági (vagy Belbiztonsági) Alap és egyéb támogatások nyújtotta lehetőségek maximális kihasználásával tovább bővíthetjük a képzettek körét.